

- Чи може освітня спільнота дізнатись більше про роботу SUMY Ed HUB?
- Так, на нашому сайті www.soippo.edu.ua на бічній панелі розміщений розділ «Освітній хаб (SUMY Ed HUB)» (<https://sites.google.com/soippo.edu.ua/sumy-ed-hub>), який містить ефективний та корисний освітній контент, що стане в нагоді усім учасникам освітнього процесу. Також вважаю, що всі причетні науково-педагогічні працівники доклали максимум зусиль до запуску цього проекту, і від адміністрації Інституту висловлюю слова щирої вдячності за таку самовіддану роботу в такі нелегкі часи!
- Дякую за бесіду, Сергію Михайловичу, маю надію нашим читачам буде цікаво дізнаватись про нові форми роботи Інституту і надалі!
- Завжди відкриті до співпраці!

Спілкувалася Ганна Панасюра

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

В. ПЕРЛИК

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Дистанційна освіта, незважаючи на декілька десятиліть її розвитку, досить активно ввійшла в наше життя нещодавно в умовах карантину, а особливо сьогодні, коли заклади освіти здійснюють освітній процес в умовах воєнного стану.

Вимушене дистанційне навчання стало викликом для всіх учасників освітнього процесу: учителів, учнів та батьків. Організувати якісне навчання з використанням цифрових технологій, надихати й мотивувати учнів, давати раду технічним проблемам виявилось зовсім непросто. Більшість країн в умовах пандемії, викликів й загроз сьогодення, не були готові до цього, і Україна також. Перед керівництвом адміністрації закладів загальної середньої освіти та педагогічними працівниками постала необхідність пошуку оптимальних варіантів організації та здійснення освітнього процесу в дистанційному форматі. Надзвичайної актуальності набули також різноманітні наукові дослідження із зазначеного питання.

Проблемам з питань розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох зарубіжних науковців: Р. Деллінга, Д. Кігана, А. Кларка, М. Мура, Г. Рамбле, М. Сімонсона, М. Томпсона й відповідно вітчизняних, таких як: О. Андреев, Г. Козлакова, І. Козубовська, В. Олійник, Є. Полат, А. Хуторський. Та, незважаючи на велику кількість наукових досліджень, сучасна дистанційна освіта в Україні нагадує традиційні форми заочного навчання, без застосування всіх можливостей, принципово нових форм і методів навчання.

Результати аналізу наукової літератури з проблеми організації дистанційного навчання в системі загальної середньої освіти показують, що науковці суттєву увагу зосереджують на застосуванні дистанційного навчання в різних ланках освітнього процесу. Водночас забезпечення функціонування системи дистанційного навчання в межах держави в повній мірі не вдалося, є низка невирішених питань, зокрема методологічних, що й зумовило мету написання статті.

На сьогодні немає однозначного рішення серед науковців щодо визначення поняття «дистанційне навчання».

За словами вчених, дистанційне навчання – це технологія, що базується на принципах відкритого навчання, широко використовує комп'ютерні навчальні програми різного призначення та створює за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційне освітнє середовище для постачання навчального матеріалу та спілкування.

У нормативних документах Міністерства освіти і науки України наголошується, що дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1, 2, 3].

Технології дистанційного навчання – комплекс освітніх технологій (технології розвивального, проектного, змішаного, диференційованого, програмованого, модульного навчання тощо), а також інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій, що дають можливість реалізувати процес віддаленого / дистанційного навчання в закладах освіти [5].

Відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти під час дистанційного навчання мають враховуватися інтереси учнів:

–організація освітнього процесу має забезпечувати регулярну та змістовну взаємодію вчителів з учнями;

–під час дистанційного навчання мають створюватись умови для забезпечення повноцінної участі в освітньому процесі осіб з ООП з обов'язковим урахуванням індивідуальної програми розвитку;

–заклад освіти забезпечує регулярне відстеження результатів навчання учнів, а також за потреби надання їм підтримки в освітньому процесі;

–для учнів, які не можуть взяти участь у синхронному режимі взаємодії з поважних причин, заклад забезпечує використання інших засобів комунікації, доступних для учнів – телефонного, поштового зв'язку тощо;

–організація освітнього процесу обов'язково здійснюється з дотриманням вимог щодо

захисту персональних даних, а також санітарних правил і норм щодо формування розкладу навчальних занять, вправ для очей та постави, безперервної тривалості навчальної діяльності з технічними засобами навчання, часу для виконання домашніх завдань тощо [6].

Існують певні вимоги, скільки часу діти різного віку можуть безперервно працювати з технічними засобами під час дистанційного уроку, щоб не завдавати шкоди здоров'ю. Ці вимоги сформульовані, зокрема, у новому Санітарному регламенті [7]: для учнів 1 класів – не більше 10 хвилин; для учнів 2 – 4 класів – не більше 15 хвилин; для учнів 5 – 7 класів – не більше 20 хвилин; для учнів 8 – 9 класів – 20 – 25 хвилин.

При здвоєних навчальних заняттях для учнів 10 – 11(12) класів – не більше 25 – 30 хвилин на першому навчальному занятті та не більше 15 – 20 хвилин на другому навчальному занятті.

Звичайно, що перерва має бути. Якщо вчитель проводить онлайн-урок, він має чергувати види навчальної діяльності, організовуючи під час уроку гімнастику для очей та для профілактики статичної втоми.

Дистанційна форма навчання передбачає доступ до інтернету, технічне забезпечення (комп'ютер, планшет, смартфон тощо) в усіх учасників освітнього процесу, а також те, що вчителі володіють технологіями дистанційного навчання.

Взаємодія всіх учасників освітнього процесу – один з найважливіших факторів успішного функціонування будь-якої шкільної спільноти. В умовах дистанційного навчання, коли вчителі й учні не можуть бути поруч, взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу: адміністрацією закладу загальної середньої освіти, учителями, учнями й батьками – набуває особливої важливості. Саме керівництво школи має забезпечити організацію діяльності закладу освіти в умовах режиму дистанційного навчання, узгодити правила та розклад взаємодій усіх учасників освітнього процесу для виконання освітніх програм закладу тощо [4].

Завдання керівника закладу загальної середньої освіти – обговорити зміну форм навчання з педагогічним колективом, проаналізувати готовність педагогічних працівників і учнів до дистанційного навчання, обрати онлайн-платформу, проконтролювати складання розкладу навчальних занять, гуртків, груп подовженого дня,

корекційно-розвиткових занять тощо; затвердити режим роботи педагогічних працівників в умовах дистанційного навчання; забезпечити комп'ютерною технікою педагогічних працівників для проведення дистанційного навчання (у разі потреби); надавати методичну і практичну допомогу педагогам, організувати наставництво; здійснювати контроль за роботою педагогічних працівників та обліком робочого часу; забезпечувати електронний документообіг, функціонування вебсайту закладу освіти. Тобто слід не перекладати відповідальність на вчителів, а допомогти колегіально обрати оптимальний варіант, зважаючи на технічні можливості школи, кожного вчителя та учнів.

У свою чергу, завдання педагогів – організувати комунікацію з учнями й батьками. Запроваджуючи дистанційне навчання, керівництву закладу загальної середньої освіти слід зважати не лише на наявність техніки й доступу до мережі інтернет у вчителів та учнів, а й на специфіку початкової, основної та старшої школи. Варто пам'ятати, що рівень сформованості самостійної роботи учнів початкових класів нижчий, ніж в учнів основної та старшої школи, тому організувати роботу молодших школярів мають дорослі. Але йдеться саме про організацію освітнього процесу вдома, а не про те, що батьки будуть виконувати завдання за дитину або викладати навчальний матеріал замість учителя.

Щоб уникнути хаосу, у педколективі варто визначити відповідальну особу, координатора дистанційного навчання (це може бути директор або заступник директора), яка комунікуватиме щодо питань організації дистанційного навчання. Необхідно поцікавитись у вчителів, яка їм потрібна допомога в опануванні інструментарію, у разі потреби й можливості – організувати експрес-навчання. Очевидно, що якщо до початку дистанційного навчання вчитель не користувався електронними засобами в роботі, то за короткий час він не опанує складних для нього інструментів.

Сьогодні весь світ перебуває в умовах необхідності працювати по-іншому. Не варто тиснути на вчителя, якщо в нього щось не виходить. Важливими є підтримка й допомога. Занадто високі вимоги до «віртуального ідеального» вчителя або учня, а також відсутність чіткої нормативно-правової бази в умовах існування багатьох інших освітніх проблем щодо впровадження дистанційного навчання не сприяють ефективному

вирішенню проблеми.

Учитель зобов'язаний виконувати освітню програму для досягнення учнями передбачених результатів навчання, тобто надавати інформацію щодо обсягу та змісту навчального матеріалу, завдань на його закріплення, перевіряти й оцінювати їх та надавати відгуки на виконані завдання. Саме педагог співпрацює з усіма учасниками освітнього процесу. Він має розуміти мету, план виконуваних завдань, інструментарій для праці, її обсяг та методику оцінювання виконаної роботи.

Учителям треба розпочати з планування графіка своєї роботи, визначити базові інструменти та платформу. Як показує досвід, не варто одночасно «кидатись» на всі платформи – краще обрати просте й доступне, а згодом виробити чіткий алгоритм дій. Педагогу треба пересвідчитись, що він технічно готовий до праці на обраній платформі, провести пробний урок з колегами, скласти графік онлайн-зустрічей з учнями, створити групу або спільноту з учнями в зручному месенджері та повідомити про дату і час занять [4].

Для реалізації завдань індивідуальної освітньої траєкторії осіб з особливими освітніми потребами вчителям та асистентам вчителів інклюзивних класів варто проаналізувати індивідуальну програму розвитку дитини, календарно-тематичне планування, визначити теми для вивчення в дистанційному режимі, розробити тематичні завдання в системі онлайн у межах встановленого навантаження.

Учні мають опрацьовувати навчальні матеріали для оволодіння відповідними компетентностями та досягнення передбачених освітньою програмою результатів навчання, дотримуючись принципу академічної доброчесності. Зі свого боку, батьки зобов'язані забезпечити належні умови для навчання, сприяти виконанню дитиною завдань та досягненню передбачених результатів.

Перед початком роботи бажано зробити онлайн-конференцію з учнями та їхніми батьками, обговорити форми співпраці та інші організаційні питання, скоординувати роботу всіх у зручному форматі. На сайті закладу загальної середньої освіти треба розмістити розклад занять (консультацій) учителів і загальний алгоритм дій під час дистанційного навчання.

Необхідно домовитися з батьками про конструктивний зворотний зв'язок, для уникнення непорозумінь – пояснити батькам алгоритм дій.

У більшості батьків відсутній досвід дистанційного навчання. Слід розуміти, що на батьків не слід покладати всю відповідальність за навчання дітей у цей період, але без їхньої допомоги не обійтись. Завдання батьків – створити умови, щоб дитина могла навчатися вдома, завдання вчителів – навчати й давати зворотній зв'язок.

Під час дистанційного навчання уроки можуть проводитися в синхронному чи асинхронному режимі:

- синхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники одночасно перебувають в електронному освітньому середовищі або спілкуються за допомогою засобів аудіо-, відеоконференції;
- асинхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому інтерактивні освітні платформи, електронну пошту, форуми, соціальні мережі тощо [4].

Обираючи платформу для організації дистанційного навчання, потрібно зважати на те, що сучасна e-learning платформа для навчання повинна відповідати ряду потреб учнів, учителів та керівництва закладу загальної середньої освіти. Вимогами з боку учня є доступ до системи з будь-якого пристрою через мережу Інтернет; доступ з мобільного пристрою, смартфона (окремий тренд - мобільне навчання, m-Learning); мультимедійні формати, гейміфікація (особливо для дітей і підлітків); інтерфейс спілкування з учителем, можливість швидко зв'язатися й обговорити питання, що цікавить; зручні та приємні інтерфейси курсів, уроків, тестів; зрозуміла система оцінювання, можливість бачити свій результат; швидко знаходити, який урок потрібно виконати зараз.

Вимоги з боку вчителя: зручні інтерфейси створення курсів, тестів; сервіси спілкування з окремими учнями, групами учнів; сервіс відеоконференцій; можливість впорядкування та планування навчального матеріалу; можливість перевіряти матеріали, що надсилаються учнями.

Вимоги з боку керівництва закладу загальної середньої освіти: можливість створювати акаунти вчителів та інших працівників; можливість створювати акаунти учня (його батьків); доступ до даних про співробітників і учнів; доступ до навчальних курсів та планів по кожному класу; доступ до статистичних даних по результатах навчання; безпечне збереження особистих даних

та корпоративної інформації.

Упровадження Office 365 в освітній процес слід розпочати з Microsoft Teams (MS Teams, Teams) – це онлайн-сервіс для командної роботи, який забезпечує в одному робочому просторі функції спілкування, управління задачами, контентом та додатками [5].

Це цифровий центр, якого потребують педагоги й керівники закладів загальної середньої освіти. Він об'єднує розмови, контент і додатки в одному місці, оптимізуючи робочий процес для адміністраторів і дозволяючи педагогам створювати яскраві, персоналізовані навчальні середовища. За допомогою команд (груп) можна створювати класні кімнати для спільної роботи, персоналізувати навчання за допомогою завдань, спілкуватися з колегами в професійних навчальних спільнотах і оптимізувати спілкування зі співробітниками. Будучи віртуальною платформою для проведення відео-зустрічей, Teams містить функції та інструменти, які здатні забезпечити продуктивну спільну роботу на онлайн-заняттях з використанням відеозв'язку.

Освітній контент в Microsoft Teams розміщується як у вигляді окремих файлів, так і у вигляді сервісів і їх ресурсів (навчальний відео, навчальні сайти, тощо). До кожного навчального заняття, яке організовується засобами Microsoft Teams, проводиться підготовча робота:

- попередня підготовка освітнього контенту й розміщення контенту в OneDrive;
- розміщення необхідних посилань на ресурси, наприклад, відео;
- розміщення файлів;
- сторінок записників OneNote;
- публікація в загальному для групи учнів каналі («Загальне») інструкцій по ходу проведення заняття. На дистанційних заняттях з використанням відеозв'язку чат використовується як віртуальна аудиторія для організації і проведення групових навчальних занять (у тому числі, в окремих підгрупах (каналах) групи). Крім того, Teams, за умови використання мобільного додатку, – це засіб оперативного зв'язку з учителем, наприклад для позапланових консультацій, як інструмент зворотнього зв'язку [5].

Перевагою використання Microsoft Teams для керівництва закладу є те, що воно зможе під'єднуватися до онлайн-уроків, контролюючи якість освітнього процесу.

Висновки. Таким чином, дистанційне навчання міцно увійшло в освітній процес закладів загальної середньої освіти. І саме від керівництва закладу та педагогічних працівників залежить правильна організація дистанційного навчання. Звісно, дистанційне навчання має свої переваги та недоліки. Перевагами є можливість використовувати велику кількість ресурсів та джерел для навчання; постійний доступ до матеріалів; нагода навчатися в зручних умовах; економія часу на дорогу та збори; більша зацікавленість і включеність батьків у навчання; можливості для організації креативних завдань.

Недоліками дистанційного навчання є те, що така освіта розрахована на самостійних дітей; низький ступінь концентрації у дітей молодшого

шкільного віку, (не сприймають інформацію більше 10-20 хвилин); велике навантаження на зір; моральне навантаження на вчителів, коли немає постійного зорового контакту з учнями; учителям потрібно залучати новий методичний матеріал: презентації, відеоматеріали тощо; відсутність соціалізації.

Слід також зазначити, що в межах своєї автономії заклад загальної середньої освіти самостійно визначає механізм моніторингу й контролю якості дистанційного навчання в закладі освіти. Спосіб, у який керівник закладу здійснюватиме контроль за виконанням освітніх програм учнями та педпрацівниками, схвалює педагогічна рада закладу загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту» URL:<https://base.kristti.com.ua/?p=5895>
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#>
3. Лист МОН України «Щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти під час карантину» від 23.03.2020 №1/9-173 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-pid-chas-karantynu>
4. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>
5. Організація платформи дистанційного навчання за допомогою сервісів Microsoft Office 365 Education. URL: <https://liko-school.kiev.ua/images/professional-achievements/Scherbakov.pdf>
6. Наказ Міністерство освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115 «Деякі питання організації дистанційного навчання» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>
7. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205 «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show//print>

І. ГРИНЕНКО, Є. КОВТУН

ЩОДЕННИК КЕРІВНИКА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ: ОКУПАЦІЯ ТА ДЕОКУПАЦІЯ

24 лютого 2022 року... Життя розділилось на до і після цієї дати. Війна... Вона застала кожного з нас на світанку. Розгубленість, страх, нерозуміння як, це могло статися з нами у 21 столітті...

Коли дізналася про вторгнення, відчула цілий спектр емоцій, але, разом з тим, я знала, що колектив садочка чекає на мої розпорядження. Розуміючи, що війна викликає відчуття

безпорадності й незахищеності, як у дітей, так і у дорослих, підтримати колега я могла власною стійкістю та спокоєм. Отож, після розмови з начальником відділу освіти, зв'язалася зі своїм трудовим колективом, пояснила що з введенням воєнного стану освітній процес у нашому садочку тимчасово призупинений, попрохала повідомити про це батьків наших вихованців.